

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.

« ____ » _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 2023р.

РОЛЬ МАЛИХ ЖАНРІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В
МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ. РОЗРОБКА
КОНСПЕКТІВ ЗАНЯТЬ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗДОм-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Гарник Людмили Олександрівни

Керівник кандидат філологічних
наук, доцент Іншакова І. Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.....	7
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ МАЛИХ ЖАНРІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	7
1.1. Особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.....	7
1.2. Загальна характеристика українського фольклору.....	15
1.3. Особливості малих фольклорних жанрів.....	21
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2.....	28
ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ МАЛИХ ЖАНРІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ.....	28
2.1. Роль фольклору в освітньо-виховному процесі ЗДО.....	28
2.2. Роль малих жанрів українського фольклору у мовленнєвому розвитку дошкільників.....	34
Висновки до другого розділу.....	40
РОЗДІЛ 3.....	41
ВПРОВАДЖЕННЯ МАЛИХ ЖАНРІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В ПРОЦЕС МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	41
3.1. Педагогічні засади використання малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку вихованців: презентація аспектів роботи.....	41
3.2. Методичні рекомендації для вихователів з використання малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку вихованців.....	45
3.3. Пояснювальна записка до збірки конспектів занять з використанням малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку дошкільників.....	49
Висновки до третього розділу	52
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Актуальність дослідження. Відомо, що дошкільний вік є критичним періодом у розвитку кожної особистості. Під час цього етапу формуються різні аспекти свідомості. Швидкі темпи розвитку мозку та нервової системи призводять до змін у когнітивних, вольових та емоційних процесах, і цей період є найбільш важливим.

Дошкільний вік визначає майбутнє людини, включаючи її здоров'я, характер, здібності та ставлення до себе та інших. Проте важливо враховувати, що дитина не може впливати на своє майбутнє самостійно, і це великою мірою залежить від дорослих, які оточують її в родині та в дошкільних навчальних закладах. Ці інституції мають значущий вплив на всебічний розвиток дитини і відіграють другу за важливістю роль після сім'ї.

У цьому етапі особливу вагу приділяють розвитку мовлення у дошкільників, оскільки широко визнано, що дошкільний вік – це період інтенсивного освоєння дитиною мови, формування та розвитку всіх її аспектів – фонематичного, лексичного, граматичного. Глибоке оволодіння рідною мовою в ранньому віці визначає важливу передумову для вирішення завдань, пов'язаних із когнітивним, естетичним та моральним розвитком дітей. Це особливо актуально на найбільш чутливому етапі їхнього життя. Згідно із Загальнодержавним стандартом дошкільної освіти (2021р.), значущим елементом є формування у дошкільників мовленнєвої компетентності, яка виявляється у їх здатності висловлювати власні думки, переживання та виражати їх будь-якими мовними чи немовними засобами[4].

Важливо підкреслити, що ми переконані в тому, що чим раніше почнеться процес вивчення рідної мови, тим більше можливостей для вільного володіння нею в подальшому має дитина. У дошкільному віці розширюється сфера взаємодії малюків, оскільки вони стають більш самостійними та виходять за рамки сімейних зв'язків, взаємодіючи з більш широким колом людей, особливо своїми ровесниками. Розширення соціального оточення вимагає від дітей повноцінного володіння засобами

комунікації, у тому числі і мовленням.

Важлива задача для фахівців у дошкільних навчальних закладах – знаходження оптимальних методів для успішного розвитку мовлення у дітей, оскільки високі вимоги до навичок мовлення зумовлюють складність цього процесу. Таким чином, важливо вдосконалювати підходи до мовленнєвого розвитку, щоб забезпечити дітям необхідні навички у сфері комунікації в їхньому соціальному середовищі. Вважаємо, що доречним засобом у мовленнєвому розвитку дошкільників є фольклор, а саме його малі жанри, адже народна мудрість збагачена століттями важливими життєвими поняттями, цінностями та нормами. Поетичне слово народу пристосоване до кожного етапу життя дитини, охоплюючи всі аспекти її розвитку. Малі фольклорні жанри несуть у собі велику систему традиційних правил і принципів, які глибоко впливають на виховання дитини. Вони відіграють ключову роль у формуванні моральних і ціннісних установ, допомагаючи юному поколінню в освоєнні навколишнього середовища і розбудові чітких уявлень про національну культуру. Це важливий процес, який сприяє становленню особистості та виховує дітей в дусі національних традицій. Вихованці вчаться, мислити, аналізувати та продукувати свої думки. Тобто, вважаємо, що малі фольклорні жанри – це невід’ємна мовленнєвого розвитку сучасних дошкільників. Важливість цієї теми підтверджується тим, що серед науковців різного профілю спостерігається пильна увага до важливості різних фольклорних творів. Тобто, різні вчені наголошували на важливості цього напрямку як у науковому дискурсі, так і у практичній діяльності.

Слід відзначити, що проблема, яку ми вивчаємо, має відповідне відображення у наукових джерелах та дослідженнях. Зокрема, досліджуючи окреслене нами питання важливо згадати таких сучасних українських дослідників як: Л. Кобилецьку В. Гранюк О. Шостак С. Гринчук Д. Пахненко Л. Остапко Н. Черепаня Є. Основа Н. Маліновська О. Трифонова.

Отже, слід відзначити, що роль малих жанрів в українському

фольклорі у розвитку мовлення дітей дошкільного віку досить чітко визначена у різних аспектах наукових досліджень. Проте, сучасні реалії педагогічного середовища свідчать про необхідність вдосконалення освітнього процесу, що ставить проблему, яку ми визначили, в центр уваги.

Відтак, **актуальність** нашого дослідження обумовлена тим, що малі жанри українського фольклору є достатньо дієвим засобом у мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку, адже вміщують у собі багатство української культури яке сприятиме формуванню відповідної компетентності у дошкільників.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості ролі малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку та розробити конспекти занять з мовленнєвого розвитку вихованців засобом окреслених раніше нами надбань українського народу.

Завдання дослідження:

- проаналізувати особливості мовленнєвого розвитку у дошкільному віці та дослідити педагогічні засади використання літературних надбань українського народу;
- визначити роль використання літературних здобутків українського народу;
- розробити конспекти занять з використанням літературних надбань народу України з метою мовленнєвого розвитку дошкільників;
- запропонувати методичні рекомендації для педагогів дошкільних установ щодо впровадження малих жанрів українського фольклору у напрямку мовленнєвого розвитку дошкільників.

Об'єкт дослідження – мовленнєвий розвиток дошкільників.

Предмет дослідження – мовленнєвий розвиток дошкільників засобом малих жанрів українського фольклору.

Для досягнення зазначеної мети та вирішення поставлених завдань використано комплекс **теоретичних методів дослідження**, зокрема аналіз і синтез наукової та навчально-методичної літератури. Цей підхід дозволив

систематизувати та порівняти різні точки зору на досліджувану проблему, забезпечуючи глибше розуміння контексту та надаючи значущі висновки.

Практичне значення одержаних результатів. Результати нашого дослідження можуть бути використані студентами під час виконання педагогічної практики в закладах дошкільної освіти або під час проведення наукових досліджень з відповідної тематики.

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, збірка конспектів занять. Загальний обсяг роботи – 85 сторінок разом зі збіркою конспектів занять.

Апробація. Матеріали роботи були висвітлені на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації» (11-12 травня 2023 р.). Випуск 14 та на V Міжнародній науково-практичній конференції «GRUNDLAGEN DER MODERNEN WISSENSCHAFTLICHEN FORSCHUNG» 27.10.2023 Цюрих, CHE

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ МАЛИХ ЖАНРІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1. Особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку

Загально визнано, що мовлення є необхідною складовою соціальної активності для кожного члена суспільства і важливим інструментом розвитку інтелекту. У формуванні мовлення дитини велику роль відіграє спілкування з дорослими. Під час спілкування дитина активно вивчає навколишній світ та розвиває свою когнітивну та предметну діяльність. Оволодіння мовою суттєво впливає на психіку дитини, дозволяючи їй свідоміше та активніше сприймати події і явища. Якщо мовлення дитини багатше і правильніше, то вона легше виражає свої думки, має більше можливостей для пізнання навколишнього світу, пліднішого спілкування з іншими дітьми і дорослими, і це сприяє активному розвитку її інтелекту.

Розвиток мовлення дошкільників охоплює не лише навички граматично коректної побудови речень, але й розширення словникового запасу та виразних можливостей рідної мови. Цей процес важливий як для інтелектуального, так і для соціального розвитку дитини. У віці дошкільників діти активно вивчають мову, розвивають навички мовлення та взаємодіють з навколишнім світом.

Основні аспекти мовленнєвого розвитку дошкільників включають наступне:

Розвиток словникового запасу:

- Дошкільники активно набирають нові слова і поняття, особливо завдяки спілкуванню з дорослими та взаємодії з різними предметами.
- Важливо розширювати їх словниковий запас, вчити нові слова через читання казок, розмови та ігри [36].

Розвиток граматики і синтаксису:

- Дошкільники поступово вивчають правила мовлення, включаючи

побудову речень і використання граматичних структур.

- Важливо вдаватися до їхніх граматичних помилок з розумінням і спокоєм, коригуючи їх та надаючи приклади правильного вживання.

Фонематичний розвиток:

- Діти навчаються розрізняти та вимовляти різні звуки мови.
- Ігри та вправи на розвиток фонематичних навичок можуть бути корисними для покращення артикуляції та розуміння звуків [37].

Сприймання та вираження ідей:

- Дошкільники вчаться виражати свої думки, потреби та почуття за допомогою мови.
- Важливо стимулювати їх виражати ідеї, запитання та розмірковування. Комунікативні навички:
 - Діти вчаться спілкуватися з іншими дітьми та дорослими, виробляючи навички слухання, спілкування та взаєморозуміння.
 - Гра в рольові ігри та спільні діяльності сприяють розвитку комунікативних навичок.

Читання і слухання:

- Читання казок та книг для дітей підтримує розвиток слухання, розуміння тексту та бажання дітей вчитися новому.
- Важливо проводити час на спільному читанні та обговоренні історій. Мовна та артикуляційна гімнастика:
 - Вправи на артикуляцію та вимову допомагають дошкільникам розвивати артикуляційні м'язи та чітко вимовляти слова [38].

Ігровий підхід:

- Використання ігор і розважальних вправ під час навчання мови може робити процес більш цікавим та ефективним.

Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку є унікальним для кожної дитини, і важливо розуміти, що вони просуваються в цьому процесі зі своїм власним темпом. Підтримка, заохочення та увага до індивідуальних потреб кожної дитини відіграють ключову роль у їхньому розвитку мовлення [39].

Підготовка дітей дошкільного віку до розвитку мовлення вкладається в загальний контекст готовності дітей до школи. Фахівці надають особливу роль навчанню мовленню, вважаючи його ключовими складовими (читання та письмо) у будь-якій свідомій діяльності людини.

Дослідження процесу розвитку мовлення у дітей визначається його важливістю через унікальність аспектів раннього дошкільного віку, які включають фізичний і психічний розвиток, а також соціально-особистісні аспекти. Цей період надає сприятливий контекст для розвитку особистості дошкільника в цілому. Важливим аспектом в навчанні та вихованні є своєчасна розвага до освоєння рідної мови дитиною в найбільш сприятливий час для цього [2].

Необхідно відзначити, що мовлення не є вбудованою вродженою здатністю у людини; воно розвивається поступово нарізано з ростом дитини. Для нормального розвитку мови важливо, щоб кора головного мозку досягла певної ступені зрілості, а також, щоб органи чуття дитини - слух, зір, нюх - були належно розвинуті. Цей процес має багато аспектів і є складним [3].

Період дошкільного віку відзначається особливо інтенсивним розвитком мовлення у дітей, і часто спостерігається значний стрибок у розширенні словникового запасу. Діти активно починають використовувати всі складові мови, вчатья творити нові слова, і в цей час розвивається більш докладне розуміння значень слів та поліпшуються навички вживання слів у відповідності до їхнього значення, а також вдосконалюються процеси мовної модифікації [1].

У дошкільному віці, діти дуже активно розвивають свої мовні навички. Вони вивчають, як вимовляти слова різної складності та звучання. Іноді можуть виникати помилки, але зазвичай вони відносяться до складних, рідко вживаних слів, які діти ще не знають. виправити ці помилки зазвичай нескладно - просто показати правильний спосіб вимови та надати зразок вживання слова. Діти досить швидко вивчають нові слова і включають їх у свою мову.

Мовленнєвий розвиток важливий завдання в дошкільній освіті. Мова відкриває дітям доступ до культурної спадщини та допомагає їм розвивати своє розуміння світу. Це процес, який формує їхню пізнавальну сферу і впливає на їхні внутрішні переконання. Якщо мовленнєвий розвиток затримується, ці можливості можуть бути втрачені.

До моменту початку школи, діти навчаються правильно вимовляти слова, мають багатий словник та здатні користуватися граматично вірною мовою. Вони вміють будувати різні типи речень, говорити вільно і розповідати історії. Важливо, що їх мовлення зрозуміле іншим людям.

Адекватний розвиток мовлення в значній мірі сприяє легкому впровадженню дитини в новий соціальний колектив, такий як школа, а також сприяє покращенню відносин з незнайомими дітьми. Додатково, вміння чітко виражати свої думки допомагає дітям у прояві власної ідентичності в новому середовищі. Це, в свою чергу, може позитивно позначитися на їхній успішності та надати їм впевненість у собі, що дуже важливо для ефективного спілкування з однолітками.

Одним з ключових показників формування інтелектуального потенціалу дитини є різнобічність та багатство її мовлення. Тому для педагогів важливо підтримувати та сприяти розвитку когнітивних та мовленнєвих навичок дітей дошкільного віку. Забезпечення системного розвитку навичок мовлення та пізнавальної діяльності становить одну з важливих функцій дошкільного педагога. Якщо мовлення дитини багате та грамотне, а активний словниковий запас добре розвинутий, то це сприяє її активній допитливості і бажанню досліджувати оточуючий світ, що в свою чергу сприяє розвитку її психічних процесів, таких як увага, пам'ять і мислення. Щоб покращити мовне розвиток дитини, потрібні сприятливі умови. Мовлення є важливою соціальною функцією, проте біологічні передумови самі по собі недостатні. Потреба у мовленнєвому спілкуванні формується в процесі життєвої практики і залежить від взаємодії дитини з соціальним оточенням. У розвитку мовлення дитини значущу роль відіграють

дорослі - батьки та вихователі в дитячому садку. Успіхи дитини в цьому плані залежать від мовної культури дорослих, від того, як вони взаємодіють із дитиною, скільки часу приділяють мовленнєвому спілкуванню. Велике значення має також соціокультурне середовище, в якому зростає дитина, а також ставлення оточуючих дорослих, догляд і виховання, а також сама активність дитини у різних видів діяльності.

Ефективний розвиток мовленнєвої особистості можливий лише тоді, коли дитина активно взаємодіє у мовленнєвій діяльності, в якій важливу роль відіграють дорослі. Головним завданням дорослого є стимулювати та підтримувати мовленнєвий розвиток дитини, використовуючи доступні та ефективні методи. Саме процес формування активного мовлення дитини розпочинається з мовленнєвого наслідування і стає ефективним лише за наявності емоційного відгуку.

Мовленнєве оточення, яке містить в собі зразки мовленнєвої культури, є головним джерелом розвитку мовленнєвої особистості в ранньому дитинстві. Дитина навчається говорити, спостерігаючи та наслідуючи мовлення дорослих, оскільки це єдиний їй доступний шлях. Формування мовлення протягом перших трьох років життя дитини - це не просто накопичення словникового запасу, а складний нервово-психологічний процес, що відбувається через взаємодію дитини з її оточуючим середовищем і спілкування з дорослими.

Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку пройшов різні етапи, під час яких діти здобували нові мовні навички та піднімались на більш високий рівень в ефективному використанні мови. У віці 3-4 роки діти активно володіють мовою. У цей період вони стають більш активними у використанні мови, розширюють свій словниковий запас, розвивають мовленнєве мислення, переходячи від простих речень до оповідань. Вони також починають краще використовувати граматичні правила і вивчають, як мова може регулювати їхню поведінку. Звукова культура мови також починає ставати важливою.

Для сприяння розвитку мовлення у дітей дошкільного віку важливо

створити сприятливе оточення, яке сприяє не лише вірній, але й естетичній вимові слів. З віком спостерігається прогресивний розвиток мовлення, особливо при наявності сприятливого мовленнєвого середовища. Для дошкільників, розвиток мовлення є ключовим етапом загального розвитку. Протягом цього періоду діти активно вивчають мову, розширюючи свої мовленнєві навички та активно розвиваючи когнітивні та соціальні функції [33]. Основні риси розвитку мовлення у дітей дошкільного віку визначаються через різні етапи їх мовленнєвого становлення.

Фаза дослідження. У ранньому віці діти спостерігають і слухають мовлення дорослих навколо себе, намагаючись зрозуміти імовірні правила і закони мовлення.

- **Фаза експериментування.** Діти починають спробувати висловлювати власні думки і бажання, формуючи перші слова та фрази. Мовлення на цьому етапі може бути нечітким і нерозбірливим.

- **Фаза розвитку словникового запасу і граматики.** Діти починають активно набирати нові слова і розширюють свої граматичні навички. Вони можуть починати вживати складніші фрази і речення.

- **Словниковий запас.** Поступово збільшується словниковий запас дітей. Діти можуть вивчати нові слова дуже швидко, але їхній словник все ще обмежений у порівнянні зі словником дорослих.

- **Грамматика і синтаксис.** Діти розвивають граматичні навички, вивчаючи структури речень та правила мовлення. У цей період діти часто роблять граматичні помилки, але це є нормальною частиною процесу навчання.

- **Фонематичний розвиток.** Діти вчаться розрізняти звуки, що складають мовлення. Вони можуть починати сприймати і вимовляти звуки більш точно та чітко.

- **Соціальне мовлення.** Діти дошкільного віку активно освоюють мовні навички для ефективного спілкування. Вони розвивають уміння слухати і висловлювати свої думки, адаптуються до мовних правил і норм у процесі

комунікації.

- **Розвиток мовленнєвого мислення.** Діти вчаться виражати свої думки та ідеї, розвиваючи мовленнєве мислення. Вони можуть ставити запитання, розглядати проблеми і висловлювати свої власні висновки.

- **Комунікативні навички.** Дошкільні діти навчаються спілкуватися з іншими людьми, виробляючи навички обміну інформацією, виразності та взаєморозуміння.

- **Індивідуальні відмінності.** Важливо розуміти, що діти розвиваються і вивчають мову в різному темпі. Індивідуальні відмінності в розвитку мовлення можуть бути значними [35].

Важливо надавати дітям можливості активно спілкуватися, слухати їх, підтримувати їхні спроби висловлювати думки та розвивати їх мовленнєві навички на цьому важливому етапі життя.

Мовлення, невід'ємна складова соціального життя, є необхідною передумовою для розвитку суспільства. Воно оточує нас повсюди і виконує одну з ключових психічних функцій людини. Вміння користуватися мовленнєвим спілкуванням створює фундамент для всіх соціальних взаємодій людини, сприяючи усвідомленню, плануванню та регуляції її поведінки. Рідне мовлення відіграє важливу роль у формуванні особистості людини, є найсуттєвішим інструментом людського спілкування та сприйняття оточуючої реальності. Мовлення оточує нас усюди. Воно є у думках людей, бере участь у планах. З давніх часів людину цікавив факт виникнення мовлення. Це пояснюється умовами життя людини, проблемою походження її самого та людського суспільства.

Період дошкільного віку є часом, коли дитина стрімко вивчає всі аспекти та норми свого рідного мовлення. У цей період відбувається інтенсивне освоєння фонетичної, граматичної і лексичної структури мови. Для успішного розвитку дитини важливо почати навчання якісного та правильного рідного мовлення в ранньому віці.

Протягом дошкільного дитинства відбувається інтенсивний розвиток

комунікативних форм і функцій мовної діяльності. Практичні мовні вміння поступово вдосконалюються, а словниковий запас дитини витримує суттєві зміни. В цей період відбувається усвідомлення мовної діяльності в цілому. Активне освоєння мовлення стає для дитини необхідністю, оскільки це відповідає її потребам у дослідженнях, розповідях та впливі на себе та оточуючих. Процес вивчення мови у віці дошкільника не тільки дає їй засіб ефективного спілкування, але й формує здатність успішного управління власною поведінкою. Спілкуючись з дорослими, дитина не лише отримує можливість ефективного обміну інформацією, а й здобуває засіб для вдалого керування своїми діями. В оволодінні мовою вона знаходить засіб для формулювання мети своїх дій, планування їх послідовності та оцінки відповідності змісту діяльності її цілям. Після завершення процесу оволодіння основами мовлення в дошкільному віці дитина стає спроможною ефективно направляти свої дії та утримуватись від певних вчинків [5].

Отже, у зазначеному вище віковому періоді освоєння мови виступає як ключовий аспект розвитку дитини, перетворюючи її сприйняття навколишньої дійсності та виводячи її з ситуаційної залежності. Процес мовного розвитку сприяє формуванню вищих форм пізнавальної діяльності та розвиває здатність до понятійного мислення. Значення кожного слова виявляється не тільки в контексті мовлення, але й як одиниця визначення в мисленні.

1.2 Загальна характеристика українського фольклору

Загальновизнано, що фольклор є частиною національної духовної культури, саме він здійснює розвиток у межах різних соціальних і демократичних елементів, у вигляді нього проявляється спільність і патріотичність української нації. Зазначимо, що фольклор є виразником загальних поглядів та ідеалів, а також важливих життєвих питань, виражаючи національну свідомість. У рамках фольклору на повсякденному рівні осмислюються вічні філософські проблеми добра і зла, буття та небуття. Що дозволяє позначити зв'язок українського фольклору із філософією. Фольклор також можна позначити як, систему життєвих поглядів і установок, в яких висловлювалися такі глобальні проблеми буття соціуму, як: першопричина і перша матерія, буття і небуття.

Український фольклор - це багатий та різноманітний комплекс народних творів, які відображають дух та культурну спадщину українського народу. Фольклор є важливою складовою культурної ідентичності України та відображає життя, віру, традиції та історію українського народу. Основні риси та характеристики українського фольклору включають таке:

- Багатство жанрів. Український фольклор містить різноманітні жанри, такі як казки, легенди, приказки, загадки, обрядові пісні, думи, балади, народні оповідання. Кожен з цих жанрів має свої особливості і смислову навантаженість.
- Природна та соціокультурна тематика. Фольклор України багатий на зображення природи, її вплив на людину, а також на тематику сімейного життя, обрядовість, історію, віру та моральні цінності.
- Унікальна мова і стиль. Український фольклор відзначається красномовством, багатством виразності та поетичністю. Він передається нащадкам народу у вигляді віршованих текстів, пісень, прислів'їв та інших виразів.
- Обрядовість. Фольклор України віддзеркалює велику кількість обрядів та традицій, пов'язаних з різними життєвими подіями, такими як

народження, весілля, смерть, збирання врожаю і багато інших. Ці обряди супроводжуються відповідними обрядовими піснями, ритуалами та обрядами.

- Історична спадщина. Український фольклор містить в собі спогади про історичні події, такі як повстання, війни та переслідування. Через фольклор народ зберігає пам'ять про своє минуле та боротьбу за незалежність.
- Традиційна музика та танці. Український фольклор налічує багато музичних та танцювальних традицій, зокрема хорові пісні, гопаки, козацькі рухи та інші види народного мистецтва.
- Регіональні особливості. Різні регіони України мають свої унікальні фольклорні традиції, які відображають місцеві особливості та історію.
- Збереження через усне народне творчість. Український фольклор передавався з покоління в покоління через усне народне творчість. Багато з фольклорних творів передаються безпосередньо від батьків до дітей і зберігаються в пам'яті народу [14].

Український фольклор має величезне значення для розуміння культурної спадщини та ідентичності українського народу. Він збагачує світову культуру та надає можливість вивчати історію, традиції і менталітет українців через призму їхнього народного мистецтва і творчості.

Фольклор, чи Усна народна творчість, представляє собою художню творчу діяльність народу, яка включає літературні та музичні вияви творчості. Цей вид діяльності народу використовує мовні засоби для збереження знань про життя, природу, давні культові обряди та вірування. Крім того, він відображає світогляд, уявлення, почуття та переживання, що виражені народною поетичною фантазією. Класифікації фольклорного матеріалу можуть бути різноманітні, ґрунтуватися на різних критеріях, таких як вербальний, етнографічний, музикологічний, хореографічний, регіональний тощо. Традиційно виділяють три основні фольклорні роди:

Народний епос охоплює різноманітні фольклорні твори, включаючи загадки, прислів'я та приказки, анекдоти, думи, історичні пісні, балади, казки,

легенди, перекази, байки, притчі.

Народна лірика, що втілюється у поетичних творах, подає життя через відтворення думок, почуттів і переживань героїв. Серед неї розрізняють трудові пісні, календарно-обрядові пісні (веснянки, русальські, купальські, жнивварські, колядки, щедрівки), родинно-побутові пісні (колискові, весільні, танцювальні, жартівливі, пісні-голосіння), соціально-побутові пісні (козацькі, солдатські, кріпацькі, чумацькі, рекрутські, бурлацькі, стрілецькі пісні).

Народна драма вбирає в себе твори, де основою є конфлікт, а розвиток сюжету відбувається за допомогою поєднання словесних, музичних і сценічних елементів. Це охоплює пісні-ігри, такі як «Просо», «Меланка», «Подоряночка», «Явтух», «Дід», «Мак», «Коза», а також вертепи та весільні обряди.

Зразки української фольклорної традиції можна поділити на два основних блоки: музично-поетичні форми, до яких відносяться пісні, думи, приспівки і інші, та прозові твори, такі як казки, легенди, анекдоти і подібні. Музично-поетична творчість включає в себе обрядовий фольклор, епічні та ліричні твори. Обрядовий фольклор охоплює календарні і родинно-обрядові пісні. Епічні твори включають думи, історичні пісні, балади та співанки-хроніки. Ліричний блок представлений соціально-побутовою та побутовою лірикою. Один з найдавніших шарів українського фольклору - це замовляння, короткі міфологічні тексти, що використовувались для відвертання лиха чи хвороби. Календарно-обрядовий фольклор поділяється на чотири цикли, пов'язані з порами року.

Головною складовою українського усного епосу є думи, що представляють собою великі вокально-інструментальні композиції. Виконання цих творів вимагає глибокого освоєння традицій, цінностей свого народу та тривалого навчання. У жанровій структурі традиційного українського фольклору також зустрічаються драматичні форми, такі як народна драма та вертеп. Крім цього, виділяються прозові твори, такі як байки, казки, новели, анекдоти, перекази, легенди, а також афористичні

жанри, наприклад прислів'я, приказки, загадки, тости, побажання та інші [6].

Фольклор, який є значущим джерелом української мови, представляє собою набір прикладів народного мовлення, зокрема в історичному та регіональному контексті. Він є об'єктом дослідження мовознавства, зокрема українського та слов'янського, і використовується як джерельна база для вивчення історії України та деяких міждисциплінарних галузей, наприклад, етнопсихології.

Враховуючи різноманітність підходів до вивчення українського фольклору різними науковими дисциплінами, як теоретичними, так і практичними, можна розглядати його через призму методів та інструментів різних галузей науки. Синтез цих підходів в загальному розумінні здійснюється в рамках спеціалізованої гуманітарної наукової дисципліни — української фольклористики. Таким чином можна стверджувати, фольклор є достатньо важливим засобом формування особистості, адже ці здобутки народу сприяють формуванню мислення, мовлення, морально-ціннісному ставленню до української культури, традицій, звичаїв приналежності до народу [32].

Останнім часом спостерігається зростання зацікавленості у фольклористиці та відродження найдобріших підходів до народної педагогіки, які в поєднанні з пошуком сучасних моделей виховання можуть виявитися надзвичайно ефективними. Фольклор стає надзвичайно дієвим та насиченим інструментом виховання, що відкриває величезний потенціал для дидактичних застосувань. Знайомство з народними творами збагачує чуття та мовлення дітей, сприяє формуванню їхнього ставлення до оточуючого світу, і відіграє ключову роль у всебічному розвитку. Фольклор має важливе значення для розвитку мовної культури суспільства, і, отже, одним із головних завдань вихователя є демонстрація краси української мови, використовуючи усну народну творчість, виражену у піснях, віршах, прислів'ях, приказках, загадках. Це допомагає дитині формувати мовленнєву культуру, розширює її словниковий запас і сприяє повноцінному розвитку в дошкільному віці.

Українська система виховання традиційно використовувала фольклорні тексти як важливе джерело народної мудрості, відображення народного світогляду та скарбницю національної духовності. Фольклор, який представляє усну народнопоетичну творчість, відрізняється колективністю творення, широким поширенням в побуті, анонімністю та різноманітністю виконання [23]. Сучасні навчально-виховні програми для дошкільників включають вимоги щодо використання фольклору в організації освітнього процесу. Залучення дітей до різних фольклорних жанрів сприяє їхньому зануренню в глибини народної творчості, допомагає наблизити їх до вже сформованих за століттями уявлень про сутність людини, її духовність, красу та гармонію оточуючого світу. За всіма засобами народної педагогіки (дитячий фольклор, гра, традиції), дитячий фольклор відіграє провідну роль. Мета дитячого фольклору полягає в передачі дітям перших знань про світ, людські відносини, основи моральних цінностей та естетики навколишнього середовища через мовні засоби колисанок, забавлянок, потішок, казок тощо. Дитячий фольклор відіграє ключову роль у формуванні морально-естетичних уявлень, свідомості, почуттів та досвіду моральної поведінки дошкільників. Серед різноманітних жанрів дитячого фольклору особливе значення приділяється казці, оскільки саме в ній найбільш яскраво виражено моральні норми, сформовані українським народом. Казка є найцікавішою, доступною та ефективною у вихованні дітей дошкільного віку, що дозволяє успішно використовувати її в навчально-виховних закладах як необхідний інструмент морально-естетичного виховання [7].

Дослідниця Черевченко В. відзначає, що усі жанри дитячого фольклору умовно можна поділити на три групи:

- різні види фольклору, створені дорослими для дітей: колискові пісні, пестушки, утішки, небилиці, казки;
- твори, які поступово перейшли від дорослих до дітей, наприклад казки про тварин, деякі обрядові пісні, загадки, прислів'я та інші. Ці твори раніше побутували серед дорослих, а згодом стали дитячими;

- власне дитячий фольклор, цебто творчість самих дітей, наприклад, лічилки, жарти, дражнилки тощо. Ці твори вигадують і виконують самі діти без втручання дорослих [8].

Необхідність і важливість вивчення моральних ідей з педагогічних поглядів народу невідомі не тільки в багатстві, а й величезному практичному значенні народної педагогіки. На жаль, вона не отримує належної уваги у глибоких дослідженнях, що ще більше підсилює її суттєвість. Образи та думки народу, його моральні принципи виразно відтворюються у різноманітних творах, таких як казки, биліни, легенди, епоси, приказки та прислів'я. В вихованні дітей використання елементів усної народної творчості має величезне значення. Основною метою є демонстрація дітям краси рідної мови, яка є виразником високої культури великого народу. Приділяючи увагу співучості та образності народної мови, дитина не лише оволодіває її, але також відчуває привабливість та самобутність народного слова. Звучність, ритмічність, наспівність і цікавість цих творів привертають увагу дітей, викликаючи бажання повторювати і запам'ятовувати, що сприяє розвитку розмовної мови. Колискові пісні, пісеньки та потішки, які передаються від покоління до покоління, стали невід'ємною частиною народного побуту, принесли радість і вчать найменших членів суспільства.

Цінність фольклору полягає в тому, що через нього дорослий легко встановлює емоційний контакт із дитиною, збагачує її почуття і розвиває мовлення, а також формує позитивне ставлення до навколишнього світу, відіграючи ключову роль у всебічному розвитку. Твори усної народної творчості несуть величезне пізнавальне та виховне значення.

1.3 Особливості малих фольклорних жанрів.

Фольклор – це народна поезія, яка виникає в масах народу та віддзеркалює його трудову діяльність, соціальний і побутовий устрій, знання про життя, природу, релігійні обряди та вірування. В цій формі мистецтва народ втілює свої погляди, ідеали, і тягарі, виражає свою поетичну фантазію і розкриває найглибші думки, почуття, переживання, а також висловлює протест проти соціальної неправди та експлуатації, мріє про справедливість і щастя. Це форма усної, словесної художньої творчості, що виникла в процесі розвитку людської мови [28].

Фольклор об'єднує в собі різноманітні жанри творчості, такі як народні пісні, казки, легенди, прикмети, прислів'я та приказки. Кожен із цих жанрів відтінює різні аспекти життя і культури народу, створюючи багатоплановий та багатогранний образ національної спадщини.

Народний фольклор є невичерпним джерелом унікальних культурних цінностей, яке унікально відображає історію, традиції та специфіку конкретного народу. Цей вид культурної спадщини віддзеркалює глибокі корені народної ідентичності та є своєрідним вікном у минуле, яке розкриває перед нами усю різноманітність та багатство культури.

Однією з ключових ролей народного фольклору є збереження та передача спадкового досвіду від одного покоління до іншого. Цей процес передачі відбувається за допомогою усної традиції, в якій казки, пісні, легенди, прикмети та інші жанри народної творчості виступають невід'ємною частиною культурної освіти та виховання. Це сприяє збереженню історичної пам'яті народу, а також передачі його цінностей та традицій через покоління. Крім того, народний фольклор розкриває перед нами багато інших аспектів культури. Він вражає своєю різноманітністю жанрів і тем, відображаючи як повсякденне життя, так і міфологію, вірування, відносини між людьми та природою. Він також виражає національний характер і колорит кожного народу, допомагаючи нам краще розуміти різні культури і підвищувати нашу свідомість про культурну різноманітність.

У світлі сучасних технологій та глобалізації, народний фольклор залишається важливим джерелом інспірації для митців та літераторів, які використовують його мотиви та теми для створення нових творів мистецтва. Це допомагає зберегти живими та актуальними стародавні традиції й зберігає народний фольклор у свідомості сучасного суспільства.

Отже, народний фольклор є скарбницею культурних цінностей, що не лише віддзеркалює історію та особливості народу, але й виконує важливу роль у збереженні та передачі спадкового досвіду, підтриманні національної ідентичності та розширенні культурного діалогу між різними народами. Фольклор завжди відзначався високим ступенем емоційності, виразності та образності, і це робить його надзвичайно цікавим для вивчення і розуміння культурних особливостей різних народів. Він є скарбницею унікальних ідей та виражень, які глибоко впливають на свідомість та ідентичність людей.

Отже, фольклор є важливим аспектом культурної спадщини народу і відображає його унікальність, історію та цінності.

Малі жанри фольклору представляють собою компактні твори усної народної творчості, що вирізняються усною традицією передачі, колективністю у створенні та особливою художньою формою. Основні ознаки фольклорних творів включають у себе усну передачу, колективний характер творення та особливий художній стиль. До малих жанрів фольклору відносяться такі категорії, як дражливки, загадки, колискові, пісеньки, прислів'я та приказки, потішки, заклинання, приказки, гомонівки, жарти та примовки. [6].

Використання та виконання коротких творів українського фольклору взагалі є результатом процесів соціалізації та активного включення дітей у соціокультурне середовище українського етносу. Можна вважати, що малі жанри відіграють ключову роль у формуванні, збереженні та передачі світогляду в дитячій традиції. Дитяча пареміографія несе функціональне завдання в системі соціально-педагогічного впливу на зростаюче покоління. Основні функції малих жанрів українського фольклору включають

соціалізаційну, інтегративну, комунікативну, пізнавальну, стимулюючу, розвивальну, корекційну, психотерапевтичну, естетичну та виховну [9]. Ці твори відповідають вимогам художності та доступності, а також враховують вікові та психологічні особливості дітей. Вони є зручними для першого знайомства із літературними поняттями та сприяють розвитку творчих здібностей дітей. Ознайомлення з фольклорними творами різних жанрів сприяє інтелектуальному розвитку дошкільнят, активізації словникового запасу та формуванню образності мови. Український народ уважно супроводжував кожен етап життя дитини за допомогою поетичного слова, що передавалося з покоління в покоління, з сім'ї в сім'ю. Це складна система традиційних правил і принципів, яка формує дитину та передається із покоління в покоління [6].

Використання дитячого фольклору у формі усної творчості не лише допомагає розширити активний словник дитини, але й створює невимушену та емоційну атмосферу. Дитячий фольклор сприяє легкому встановленню емоційного зв'язку та комунікації з дитиною. Цей захопливий контент, розмаїття фантазії та насичені художні образи не лише привертають увагу дитини, приносячи їй радість, але й мають виховний вплив. Малі форми народної поетичної творчості, прості за формою та нескладні за змістом, мають велике багатство - мовні, смислові та звукові. Вони розважають дитину та сприяють активному розвитку її мовлення. Художнє слово народної поетичної творчості супроводжує дитину значно раніше, ніж вона вчиться утримувати у руках предмети, перегортає сторінки книжок, розглядає картинки. У два роки починається активне пізнання навколишнього світу: розвиток пізнавальної діяльності, допитливості, рухів, а головне – діти починають опановувати засіб спілкування – мовлення. Словниковий запас вихованців ще дуже великий, реальний світ сприймається ними своєрідно, тому малі фольклорні твори якраз відповідають рівню розвитку дітей. Завдяки простоті та мелодійності звучання потішки, примовки, пісеньки, діти, граючи, легко запам'ятовують їх, вводячи у своє мовлення.

Наше завдання щодо дошкільнят полягає в тому, щоб навчити їх цінувати прекрасне, розвивати уміння та навички гри в колективі, а також виховувати доброту та почуття товариства. Важливо, щоб педагог був орієнтований на рівень розвитку своїх вихованців та подавав твори так, щоб вони відповідали цьому рівню, не недооцінюючи можливостей дитячого сприйняття [26].

У контексті цього важливо активно застосовувати словесні, наочні та ігрові методи для введення дітей у світ народних творів, постійно варіювати методичні прийоми. Важливо пам'ятати, що діти реагують на яскраві та різноманітні візуальні образи, готові сприймати кумедні сюжети та брати участь у грі, виконуючи різні ролі. Під час виконання народного твору вихователь повинен забезпечити зрозуміння його сенсу дітьми, використовуючи емоційне забарвлення мови та зміни тембру голосу.

Таким чином, встановлюється активна мовленнєва взаємодія з дитиною, сприяється розвитку образного сприйняття та наочно-подібного мислення. Наприклад, під час занять фольклором та іграми важливо застосовувати методи, які стимулюють малюків до самостійної діяльності та пошуків, розвивають їхню фантазію. Значущо, щоб вихователь вносив елементи артистичності та індивідуальності у виконання народних творів. Такі заняття перебувають поза традиційними формами і стають яскравим спілкуванням з дітьми. У цьому контексті важливо створювати захоплюючу атмосферу, де звірі вмюють розмовляти людськими голосами, співати, танцювати та грати на музичних інструментах. Введення настрою вигадливості, пустотливості та ігровості є ключовою особливістю фольклорних занять.

Принцип активності та посиленої самостійності. Його суть – активна співучасть та співпраця вихователя та дитини. Вихователь докладає всіх зусиль, щоб допомогти дітям зрозуміти зміст всього твору. У результаті занять розширюється пасивний словник дитини, формується активний словник. Тому на заняттях формуються всі умови, щоб у малюків

виникала потреба мовної взаємодії з дорослим, скажімо, бажання ділового спілкування – щось підтвердити чи заперечити (хоч би використовуючи набір найпростіших слів: так, ні та ін.). Вихователь пропонує малюкові включитися в ігрові взаємодію, наприклад: погодувати ляльку, укласти спати і т. д. При цьому вихователь поступово спонукає дітей виявляти самостійність, висловлювати словами своє ставлення до того, що відбувається, але мовленнєва активність виникає тільки в тому випадку, якщо вихователь зможе зацікавити своїх вихованців.

Принцип пізнавальної активності – одне із найважливіших принципів ознайомлення дітей із фольклором. Досягнути його можна емоційною виразністю. Саме за допомогою емоційного викладу тексту підтримується увага дітей. Діти відрізняються мимовільністю дій, нездатністю до самоорганізації, стриманості. Їх увага носить легкий характер. Саме тому емоційна дія підтримує активність сприйняття. Ситуація раптового появи чи зникнення персонажів пов'язані з сюрпризністю, що підтримує мимовільну увагу дітей. Емоційне оповідання дорослого не лише способом підтримки орієнтовної активності дітей, а й дає можливість задовольнити їх пізнавальні потреби, що у процесі ознайомлення з новим твором.

Принцип наочності – надзвичайно важливим є використання наочних засобів під час фольклорних занять з дітьми раннього віку. Ці засоби, такі як іграшки, малюнки, посібники і т. д., використовуються для створення детальної карти дій. Пояснення супроводжуються демонстрацією наочного дидактичного матеріалу. Показ виступає як основний метод, який дотримується принципу наочності, і може бути фрагментарним (зосередженим на основних етапах твору) або повним, застосовуючи різні наочні засоби [31].

Важливими умовами ознайомлення з малими формами фольклору, що сприяють освоєнню творів фольклору як художніх творів, є:

1. відбір творів фольклору з урахуванням вікових особливостей; формування уявлень про жанрові особливості фольклору;

2. використання наочного матеріалу, що сприяє освоєнню змісту творів усної народної творчості (предмети побуту, народні іграшки);

3. створення умов для активного використання дітьми творів фольклору у самостійній діяльності (театралізовані ігри, сюжетно-рольові ігри, образотворча діяльність).

Таким чином, завдяки малим фольклорним жанрам діти дошкільного віку вчаться говорити правильно, чітко, образно, глибше висловлюють свою думку, що позначається на якості занять. Цікаві форми подання фольклорних творів сприяють розвитку мислення, просторових уявлень, уяви та волі дітей. Фольклор розширює загальну поінформованість про навколишній світ, рідний край; впливає на формування моральних уявлень, почуттів та оцінок дитини, норм поведінки, на виховання естетичного сприйняття та почуттів; сприяє розвитку мови, збагачує словниковий запас образними виразами, допомагає дитині пояснити своє ставлення до прослуханого.

Висновки до першого розділу

Отже, в результаті аналізу теоретичних засад малих фольклорних жанрів українського фольклору в контексті мовленнєвого розвитку дошкільників, ми вивели кілька важливих висновків. По-перше, ми розглянули загальні психолого-педагогічні особливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку і визначили, що це є ключовим завданням дшкільної освіти. Мовлення відкриває перед дітьми доступ до культурно-історичного досвіду народу і сприяє розвитку їх пізнавальної сфери, формуванню внутрішнього світу з позицій сприйняття навколишнього. Наслідки втрат можливостей у мовленнєвому розвитку можуть бути не відновлені, тому важливо вчасно спрямовувати зусилля на його розвиток, включаючи формування інтересу до рідного слова та його точного вживання в різних ситуаціях.

Ми також проаналізували характеристику фольклору як важливої складової української культури і визначили, що в ньому висвітлюються вічні філософські проблеми, такі як добро і зло, буття і небуття. Це вказує на тісний зв'язок українського фольклору із філософією, представляючи систему життєвих поглядів і установок, де виражаються глобальні проблеми буття соціуму, такі як першопричина і перша матерія, буття і небуття. Нарешті, ми дослідили малі жанри фольклору, розглядаючи їх як невеликі твори усної народної творчості, які мають особливу художню форму та колективний характер творення. Це вказує на різноманітність та багатство усної традиції, яка сприяє розкриттю народної культури в різних виявленнях.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ МАЛИХ ЖАНРІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ

2.1 Роль фольклору в освітньо-виховному процесі ЗДО

Народна мудрість, відбита у фольклорі, складає неминуще духовно-моральне та естетичне багатство, яке передається від старшого покоління новим громадянам нашої країни. Фольклор включає твори, що містять основні уявлення про працю, звичаї, сімейні традиції, доброту, дружбу. Фольклорні твори дають цінні знання народ і передусім про людину. Використання фольклору у дитсадку, та був під час уроків у початковій школі виховує у дітей патріотичний початок, розвиває мовлення, роблячи його чіткішим, виразним, грамотним. «Дитячий фольклор» є важливою сферою народної культури і унікальним інструментом соціалізації дитини. У якості компоненту народної культури, фольклор визначається своєрідністю та володіє відмінною самостійністю [34]. Власна жанрова система та естетична специфіка роблять дитячий фольклор окремим напрямком усної народної творчості. Вступаючи до дитячого садка, дитина стикається зі значними змінами у своєму житті: новим режимом дня, тривалим перебуванням без батьків, появою нових вимог та постійним контактом з однолітками. Знайомство з фольклорними жанрами відбувається вже з раннього дитинства, через колискові пісні матері, ігри та забави з однолітками, загадки та казки.

Фольклор привертає увагу своєю яскравою, доступною та зрозумілою для дітей формою. Малеча із захопленням намагається наслідувати вчителя, повторюючи його дії. Під час спільного повторення віршів, потішок та чистомовок в дітей розвивається уява, розширюється словник, вправляються органи артикуляції. Життєві сценарії, такі як одягання чи купання, що відбуваються під час висловлення слів, значно полегшують розуміння для малюка. У такі моменти він запам'ятовує та реагує, супроводжуючи слова вчительки діями – граючи в долоні, притупуючи ногами, танцюючи, рухаючись у такт. Це не лише приносить задоволення, але й радує дитину. Під

час прослуховування коротких фольклорних виконань у дітей зменшується рівень агресії. Потішки, прислів'я та заклички лагідно звучать, виражаючи турботу, ніжність, віру та благополуччя. Говорячи про цінність народного мистецтва в вихованні дітей дошкільного віку, важливо відзначити його терапевтичний вплив. Під час творчої діяльності, особливо в контексті фольклору, діти відволікаються від сумних думок та подій. Народне мистецтво, завдяки своїй гуманності, життєстверджуючій основі, насиченості образами та яскравістю, стимулює хороший настрій у дітей. М'який гумор потішок розважає їх, колискові пісні заспокоюють, а веселі танці, музичні ігри та хороводи викликають сміх і посмішки. Все це сприяє психологічному розслабленню, зменшує тривожність, страх та пригнічений стан, замінюючи їх спокоєм, відчуттям захищеності, впевненості у собі та радістю.

Усна народна творчість містить в собі цінності поезії, і її вплив на розвиток мови та мислення дітей є неоспоримим. Малі форми фольклору відіграють ключову роль у вирішенні різних завдань виховання. Мова, створена народом, рясна образною розмовною формою та виразною лексикою, і це мовне багатство передається дітям. Фольклор надає чудові приклади мови, наслідування яких допомагає дітям успішно оволодіти рідною мовою. Таким чином, діти не лише вивчають рідну мову, а й розвивають її високо: вони володіють відмінними ритмом, характерним тембром і можуть варіювати інтонацією [43]. На практиці дитячий фольклор використовується у різних видах діяльності:

- у навчанні правильної вимови;
- у долученні дітей до національної культури;
- у безпосередньо освітній діяльності;
- у розмовах;
- у спостереженнях
- у народних рухливих іграх;

- в іграх на розвиток дрібної моторики;
- у театралізованій діяльності;
- в інсценуванні.

Велика увага приділяється організації навчально-розвивального середовища, яке включає в себе вибір книг із фольклорними творами, аудіозаписів, дисків, а також різноманітних атрибутів для театралізованих вистав, листівок, ілюстрацій до народних пісень, прислів'їв, небилиць, а також образних іграшок-персонажів, ляльок та предметів побуту та одягу. Систематичне та цілеспрямоване використання елементів малого фольклору створює надійні основи для розвитку різних видів активності, сприяючи всебічному розвитку дитини. Важливо залучати дітей до народної культури вже з найранніших років, введенням основних концепцій та прикладів правильної поведінки. Культурна спадщина передається з покоління в покоління, сприяючи розширенню світогляду та розвитку дитини. Фольклор стає неповторним інструментом для передачі народної мудрості та формування цінностей вже з самого народження.

Основною метою проведення занять з фольклору є спонукання інтересу до українських народних традицій та обрядів, а також розвиток музичних і творчих здібностей дітей за допомогою різних форм народної творчості. Програма передбачає ознайомлення з різноманітним народним словом, включаючи казки, клички, дражнилки, колядки та поспівки. Різноманітні жанри народної творчості стають доступними для розуміння найменших дітей. Фольклор допомагає дітям краще розуміти події в навколишньому світі, осмислювати уявлення народу про красу та мораль, а також глибше відчувати привабливість рідної природи та знайомитися з обрядами та звичаями державності. У закладі дошкільної освіти традиційно прийнято виділяти дві форми організації роботи з фольклором:

- 1) Читання та розповідь на заняттях:
 - одного твору;

- кількох творів, об'єднаних єдиною темою або єдністю образів (дві різні казки про лисичку, вовчика);
- об'єднання творів, що належать до різних видів мистецтв;
- читання та розповідання з використанням наочного матеріалу (різними видами театру, з іграшками, аудіо записами, кінофільмами, діафільмами);
- читання, як частина заняття з розвитку мови чи ознайомлення з навколишнім світом.

2) Використання фольклорних одиниць поза заняттями, у різних видах діяльності (розповідання поза заняттями, вечори казок, куточок книги, міні музеї казок, фольклорні свята тощо) [21].

Основне, на що має звертати увагу вихователь під час ознайомлення дітей з різними фольклорними жанрами, - це необхідність внести елементи артистичності та індивідуальності у виконання народних творів. Це дозволяє заняттям перетворитися на яскраве спілкування з дитиною, де на її очах розгортається живописне дійство [11].

Дослідниця Халікова Р. розкрила своєрідність прийомів, що впливають на патріотичне, моральне виховання дошкільнят у процесі ознайомлення з фольклором:

- образне сприйняття казок, прислів'їв поглиблюється, якщо одночасно йде ознайомлення дітей із декоративними виробами народного побуту, національними костюмами українського народу та народів інших національностей; включення до розмови з казок питань, відповіді на які необхідно акцентувати на моральних якостях героя;
- застосування методу порівняння національних фольклорних творів, що дає можливість не лише формувати певні уявлення про характерні національні ознаки усної творчості, але й виховувати глибокий інтерес до аналізу цих особливостей, розуміння цінності фольклору кожного народу; дітей слід підбивати до розуміння того, що різні народи в казках однаково оцінюють вчинки персонажів;

- застосування методу порівняння сучасного життя із зображеним у казках.

Після занять є важливим створити умови для різноманітної творчої діяльності дітей, яка передає враження, отримані від сприйняття фольклорних творів: вигадкування загадок, казок, творче малювання на тему улюблених казок, та їх драматизація. [12].

Отже, вважаємо, що успішність у використанні фольклорних творів в умовах освітньо-виховного процесу сучасного ЗДО полягає у тому, що важлива роль залежить від фахівців закладів дошкільної освіти – від їх уміння правильно побудувати освітній процес, який буде спрямований на освоєння дітьми усної народної творчості. Дуже важливо, щоб кожен педагог знав народні обряди та звичаї, національні традиції, був знавцем народних ігор, танців, пісень, казок та й від втручання батьків вихованців у цей процес. Робота з сім'єю є складовою формування у дітей дошкільного віку інтересу до фольклорного матеріалу та художньої літератури.

При плануванні роботи з залучення дошкільників до витоків фольклору та народної творчості необхідно:

- однаково розподілити фольклорний матеріал протягом усього навчального року;
- заздалегідь передбачити та обміркувати прийоми та методи, що забезпечують максимальну активність дітей на заняттях;
- своєчасно закріплювати вивчений матеріал;
- чіткіше бачити намічену мету, яка поставлена відповідно до вікових особливостей дітей.

Внаслідок ознайомлення з фольклором дуже важлива реалізація виховних завдань, підтримання емоційного настрою.

Фольклорні твори мають надзвичайно важливе значення в розвитку мовних та комунікативних навичок дітей. Використання прислів'їв та приказок у мовленні надає їм можливість вчитися виразно висловлювати свої думки та почуття в ясний, лаконічний та ефективний спосіб. Це не лише

розвиває навички чіткого висловлення, але й надає мові додатковий інтонаційний колорит, допомагаючи дітям виражати свої почуття жвавіше та виразніше.

Крім того, вивчення фольклору сприяє розвитку творчого підходу до використання мови. Діти вчаться не лише вживати слова, але й творчо з ними працювати, створюючи нові вирази та виразні образи. Це розширює їхній словниковий запас і надає їм можливість висловлювати свої думки більш насичено та цікаво.

Наголосимо, що фольклор надає дітям можливість навчитися образно описувати предмети, які їх оточують. Вона допомагає розвивати здатність створювати живописні зображення та надавати яскраву характеристику об'єктам, що оточують їх.

Розвиваючи здатність образно описувати предмети та явища, фольклорні тексти стимулюють уяву дітей. Вони навчаються розглядати світ навколо себе більш уважно та детально, звертаючи увагу на ті аспекти, які можна виразити словами. Це розвиває їхню здатність сприймати й розуміти світ навколо себе та передавати це розуміння іншими людьми.

Загалом, фольклорні твори створюють унікальну можливість для дітей розвивати мовні та комунікативні навички, розширювати свій словниковий запас та навички творчого використання мови. Вони допомагають дітям навчатися виразно та ефективно висловлювати свої думки та почуття, що є надважливою складовою для розвитку комунікативної компетентності особистості.

2.2 Роль малих жанрів українського фольклору у мовленнєвому розвитку дошкільників

Прогрес у розвитку високоякісного мовлення є ключовим аспектом навчання дітей у дошкільному віці. Цей процес тісно пов'язаний з розвитком свідомості, освоєнням навколишнього світу та формуванням особистості в цілому. Мовлення в дитячому віці є не лише способом вираження думок та почуттів, але й інструментом для отримання інформації про навколишній світ. Дитина навчається сприймати, обробляти і розуміти інформацію через мовлення. Вона вчиться висловлювати свої бажання, почуття, та спілкуватися з іншими людьми. Розвиток мовлення допомагає дитині стати активним учасником соціального життя.

Крім того, мовлення впливає на когнітивний розвиток дитини. Воно сприяє розвитку мислення, пам'яті, уваги та логічного мислення. Дитина, яка вміє чітко і виразно висловлювати свої думки, здатна краще розуміти і аналізувати інформацію.

Розвиток якісного мовлення також сприяє формуванню особистості дитини. Воно допомагає виражати власну ідентичність, розвивати креативність та самовираз. Крім того, вміння висловлювати свої почуття та думки сприяє розвитку емоційного і соціального інтелекту.

Отже, розвиток якісного мовлення у дитини є важливим завданням, яке впливає на її загальний розвиток та підготовку до подальшого навчання. Батьки та вихователі повинні стимулювати цей процес, надаючи дітям можливість спілкуватися, розповідати, слухати та розвивати свої мовні навички.

Період дошкільного віку характеризується інтенсивним освоєнням дитиною мовленнєвих навичок, формуванням та розвитком різних аспектів мови. У процесі розвитку мовлення вирішуються різноманітні завдання розвитку дітей – розумового, естетичного і морального. Тому цілком закономірно, що питання розвитку мови знайшли своє відображення у БКДО (2021 р.)

Впровадження усної народної творчості у дошкільний навчальний процес є ключовим для розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Це обумовлено особливістю змісту та форм словесної творчості в нашому народі, а також специфікою ознайомлення дітей з нею та їхнім мовленнєвим розвитком. Наведемо деякі на нашу думку ключові аспекти, що пояснюють цю специфіку:

- Мовленнєва насиченість. Народна творчість, така як казки, легенди, загадки, пісні та рими, має багатий і різноманітний мовленнєвий матеріал. Вона сприяє розвитку слухового та артикуляційного апарату дитини, розширює її словниковий запас і підвищує загальний рівень мовленнєвої компетентності.
- Розвиток фонематичного слуху. Багато народних казок та рим розраховані на звучання, ритм та мелодію мови. Це допомагає дітям розвивати фонематичний слух, тобто вміння розрізняти та розуміти звуки мови, що є важливою передумовою для подальшого читання та письма.
- Розвиток креативності та уяви. Народні казки та легенди розкривають перед дітьми уявні світи і дозволяють їм розвивати креативність та уяву. Діти можуть уявляти себе у ролі різних персонажів, вигадувати сюжети та образи, що сприяє розвитку їхньої уяви та творчих здібностей.
- Виховання моральних цінностей. Багато народних казок мають важливі моральні відповіді та життєві уроки, які можуть бути корисними для дітей. Вони вчать справедливості, дружбі, чесності та іншим моральним цінностям, сприяючи формуванню характеру та морального розвитку дитини.
- Спільнота та культурна спадщина. Вивчення та передача народної творчості дітям сприяє збереженню культурної спадщини та спільного досвіду. Вона робить дітей більш обізнаними зі своєю культурною спадщиною та розуміючими цінність спільноти.

Загалом, використання народної творчості у дошкільному навчанні створює унікальну можливість для дітей розвивати мовлення, уяву, моральні цінності та пізнавати свій культурний багаж через захоплюючі та важливі

історії та тексти.

Малеча легко сприймає народні твори через їхній лагідний гумор, непримусовий вчинок та відомі образи з життя. Відтак, літературні надбання українського народу становлять важливий елемент національної культури. Це система, що перманентно пронизує духовне життя народу і глибоко пов'язана з його побутом і літературою. В національному культурному скарбі ми знаходимо різноманітні засоби педагогічного впливу. Серед них особливе місце належить малим жанрам українського фольклору, які стали не тільки важливим етнопедагогічним засобом у вихованні дошкільників, а й найпоширенішим. Ці фольклорні форми впливають на інтелектуальний і емоційний розвиток дитини, розширюють її уяву і дозволяють виразити особисте ставлення до світу. Таким чином, існує велика потреба в подальших дослідженнях, охоплюючи не лише дитячий фольклор, але і українську етнопедагогіку взагалі. Ця система, перевірена часом, є невичерпним джерелом виховання нових поколінь і визначає спосіб будування Української держави в умовах глобальної уніфікації [19].

Усна народна творчість представляє собою невимірне скарбницею кожного народу, втілене століттями у світогляд, суспільні відносини, відношення до природи – це виявлення його таланту та здібностей. Через контакт з усною народною творчістю дитина не лише освоює свою рідну мову, але й, осягаючи її естетичні аспекти, стає активним учасником культурного спадку свого народу, отримуючи перші враження та уявлення про нього. Фольклор виявляє виразну естетичну нахиленисть, притаманну йому з великою чутливістю до дитячої аудиторії та турботою про її майбутнє. З нескінченних часів в народному спадку існують колискові пісні та дитячі розважання. Невід'ємними супутниками дитинства є казки, такі як про курку рябу, козу-дерезу, ріпку. Розгляд особливостей цих творів становить цікавий аспект для подальшого розуміння.

Коліскова пісня – один з найдавніших видів поетичного вираження, зазнавши багаторічного розвитку, представляє собою жанр народної

родинної лірики, чий специфічний зміст і форма функціонально обумовлені бажанням засинати дитину в колисці. Ці композиції, як правило, короткі та виконуються над колискою, призначені для того, щоб заспокоїти малятко [16].

Метою колискової пісні є викликання сну маленького слухача за допомогою ритмічних рухів, монотонного співу і приємних словесних образів. Як музична і вербальна форма, так і сам зміст колісанки вказують на його стародавнє походження і зв'язок із магічними заклинаннями та замовляннями [17].

Функції колискових пісень

- практично-побутова;
- пізнавальна;
- емоційна;
- морально-етична;
- психотерапевтична;
- формування естетичного чуття.

Забавлянки – це короткі пісеньки або віршики з гумористичним та жартівливим змістом, призначені для розваг та розважання дітей. Вони утворюють жанр дитячого фольклору, який включає різноманітні твори за структурою, тематикою та образами з метою веселити та задовольняти дитячі потреби в розвагах. Забавлянки, порівняно з потішками та пестушками, можуть бути орієнтовані на старших дітей і часто втрачають елементи дії та руху під час виконання [19].

В залежності від практичної функції та віку дитини, забавлянки можна розділити на різні групи, і найбільшою групою серед них є пестушки. Це невеличкі віршики, які виконуються разом із характерними рухами чи вправами, які вигадав дорослий. Пестушки мають за мету не лише розважати дитину, а й підбадьорювати, стимулювати до певних видів активності та ігор.

Утішки – невеликі віршики, які промовляють дитині перед тим, як кладуть спати. Пестушки й утішки – жанри дитячого фольклору, що виконуються дорослими або старшими дітьми для малюків. Їхнє призначення – заспокоїти

дитину та вплинути на її психічний стан можна за допомогою утішок і пестушок. Ці жанри, хоч і схожі за формою та манерою виконання, мають відмінності у своїй основній меті. Утішка спрямована на розважання та розвеселення дитини, тоді як пестушка фокусується на охороні здоров'я та створенні оптимальних умов для його розвитку. Обидві жанрові форми стимулюють єдність слова та моторики дитини, супроводжуються відповідними рухами і сприяють розвитку мовних навичок. Вони також залучають дитину до активної участі, формуючи певні навички і викликаючи інтерес до різних рухів та предметів. Таким чином, пестушки можуть непомітно перетворюватися на потішки – пісеньки, які супроводжують елементарні дії, ігри з пальчиками та інші рухи, використовуючи пальці рук як іграшки для зображення різних предметів та дій [40].

Виховання чистого мовлення у дітей дошкільного віку є важливим завданням, яке має велике суспільне значення. Малі фольклорні жанри виступають як ефективний інструмент у протидії недолікам у мовленнєвій активності дітей. Український фольклор відіграє важливу роль у формуванні особистості дошкільника, сприяючи розвитку образного мислення та збагаченню їх мовлення. Фольклор надає чудові зразки української мови, і вивчення його дозволяє дітям ефективніше освоювати рідну мову.

Український фольклор також виховує у дітей естетичне ставлення до природи, праці та оточуючого світу, вчить їх розглядати прекрасне в різних аспектах життя. Твори українського фольклору широко використовуються у роботі з дітьми дошкільного віку, доповнюючи зміст спостережень, аналізу та оцінки їх діяльності. Малі форми фольклору вирішують широкий спектр завдань і методик розвитку мовлення, що робить їх цінним ресурсом у процесі розвитку мовної компетенції дітей дошкільного віку. Від покоління до покоління переходять кумедні лічилки, дражнилки, скоромовки тощо. Фольклор захоплює дітей яскравими поетичними образами, викликає в них позитивні емоції, зміцнює світле, життєрадісне сприйняття життя, допомагає зрозуміти, що добре, а що погано, що гарно і не гарно.

Оцінюючи корисність, яка прихована в красі дитячого фольклору, виявляється, що народ в ньому закодував цілий комплекс медичних вправ з метою сприяння здоровому розвитку дитини. У фольклорі виявляється повний спектр дитячого масажу, такий як погладження, розведення рук убік, помахування кистями. Ці вправи широко використовуються як гімнастика, що бадьорить, особливо у ліжечку після сну. Різноманітні види народних ігор активно використовуються педагогами в продуктивній діяльності, під час проведення режимних моментів та інших заходів, спрямованих на зміцнення та оздоровлення [42]. Фольклор відіграє ключову роль у розвитку дітей, сприяючи не лише розвитку їхнього усного мовлення, але й вчить моральним нормам. Виходячи з необхідності систематизації малих фольклорних жанрів для активного використання у практичній роботі вихователя, доцільно створення картотеки малих жанрів фольклору, в якій будуть відображені їх особливості застосування. Педагогу ЗДО для більш продуктивної роботи над розвитком мовлення рекомендується активно залучати до використання малих фольклорних жанрів батьків дошкільнят, за допомогою організації консультацій, семінарів та відкритих занять. Важливо, щоб вихователі та батьки дошкільнят працювали в даному напрямку в активному взаємозв'язку, подібна робота виявляється найрезультативнішою [41].

Таким чином, малі фольклорні жанри допомагають педагогу у розвитку мовлення вихованців. Звертаючись до почуттів дитини, дитячий фольклор стимулює дошкільника до неодноразового повторення текстів, спонукає чітко і правильно вимовляти звуки, наслідувати інтонування вихователя.

Висновки до другого розділу

Отже, здійснивши теоретичний огляд науково-дослідних джерел з проблеми особливостей педагогічних засад у використанні малих жанрів українського фольклору ми дійшли ряду висновків.

По-перше, знайомство дітей з фольклорними жанрами починається ще з раннього дитинства. Це може бути співання колискових пісень матір'ю, різноманітні ігри-забави з малюками, розкішні та цікаві загадки, а також захоплюючі казки. Фольклор вражає своєю яскравістю та доступністю, легко сприймається дітьми. Вони із зацікавленістю та ентузіазмом намагаються наслідувати дорослого, повторюючи його дії. Коли діти спільно з дорослим вивчають вірші, потішки, чистомовки, це сприяє розвитку їх уяви, збагаченню мовлення та вираженню емоцій. Нами було встановлено, що успішність у використанні фольклорних творів в умовах освітньо-виховного процесу сучасного ЗДО полягає у тому, що важлива роль залежить від фахівців закладів дошкільної освіти – від їх уміння правильно побудувати освітній процес.

По-друге, застосування народних літературних надбань у дошкільному закладі для розвитку мовлення дітей дошкільного віку визначається специфікою змісту та форм слів народної творчості, а також особливостями введення дітей у світ фольклору та їхнього мовленнєвого розвитку.

Діти легко входять у світ фольклору завдяки його природному гумору, нетривкому вченню та відомим ситуаціям з життя. Отже, практика та теорія дошкільної освіти настоюють на тому, що значущість малих жанрів українського фольклору у розвитку мовлення дітей є досить фундаментальною, оскільки вони вміщують значну мудрість та приклади правильної поведінки та мовлення. Таким чином, використання їх на практиці з метою розвитку мовлення дітей дошкільного віку визнається ефективним педагогічним інструментом.

РОЗДІЛ 3

ВПРОВАДЖЕННЯ МАЛИХ ЖАНРІВ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В ПРОЦЕС МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

3.1 Педагогічні засади використання малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку вихованців: презентація аспектів роботи

Дошкільний період визначається як ключовий етап у розвитку мовлення дитини. Однією з ключових досягнень у цьому віці є вивчення рідної мови, що має величезне значення для загального розвитку мовлення. Вважаємо, що це можна пояснити через такі причини:

- База для майбутнього розвитку мовлення. У дошкільному віці діти активно вивчають світ навколо себе та вчаться взаємодіяти з іншими. Мовлення виступає як засіб спілкування та засіб вираження думок, почуттів і бажань. Оволодіння рідною мовою в цей час створює міцну основу для подальшого розвитку мовних навичок.
- Сприяє розвитку мислення. Мова і мислення взаємопов'язані. Діти, які мають багатий словник і вміють виражати свої думки, зазвичай краще розвивають своє мислення. Вони здатні аналізувати інформацію, розв'язувати проблеми та сприймати нову інформацію.
- Сприяє соціальному розвитку. Мовлення грає важливу роль у спілкуванні та взаємодії з іншими дітьми та дорослими. Добре розвинуті мовні навички допомагають дитині легше вписуватися в соціальну середу, розуміти інших та бути зрозумілою іншими.
- Підготовка до навчання. Коли дитина володіє рідною мовою, вона легше адаптується до навчального процесу. Мова є ключем до розуміння навчального матеріалу, а також до успішної комунікації з вчителями та однолітками.
- Збереження культурної спадщини. Рідна мова є важливою частиною культурної спадщини всього народу. Вона передає історію,

традиції, ідентичність та цінності народу, які мають пам'ятати. Збереження рідної мови у дітей допомагає підтримувати та передавати ці цінності наступним поколінням.

Отже, дошкільний вік є важливим періодом для розвитку мовлення дитини, і батьки, вихователі та громадські організації повинні сприяти цьому процесу, створюючи сприятливі умови для оволодіння рідною мовою та розвитку мовленнєвих навичок дітей.

Оскільки мовлення є не лише інструментом для спілкування, але й засобом мислення, творчості, носієм пам'яті та інформації, оволодіння зв'язним мовленням є верховним досягненням мовленнєвого розвитку дошкільнят. Цей процес включає у себе освоєння звукової сторони мови, словникового запасу, граматичної структури та відбувається в контексті розвитку всіх аспектів мови: лексичного, граматичного та фонетичного. Діти засвоюють рідну мову через мовленнєву діяльність, через сприйняття та власне висловлення. Таким чином, створення умов для ефективної мовної діяльності дітей, сприяння комунікації та вираженню власних думок, має велике значення. На жаль, у сучасному світі все більше випадків, коли спілкування з дітьми замінюється використанням комп'ютерів та телебачення, і ця тенденція продовжує наростати. Сучасні технології, такі як телевізори та комп'ютери, стали невід'ємною частиною кожного будинку, працюючи навіть у безвихідні дні. Діти отримують великий потік інформації, включаючи не лише корисні знання для їхнього розвитку, але і таке, що призначене для дорослих. Це призводить до збільшення кількості дітей з несформованою зв'язною мовою. Таким чином, розвиток мовлення стає все більш актуальною проблемою в нашому суспільстві. У практиці дошкільної освіти можна відзначити таку динаміку: при введенні дітей до малих жанрів фольклору переважає акцент на змістовний аспект, а не на особливості жанру чи мовленнєві характеристики. Педагоги рідко включають ці форми в розвиток мовлення на заняттях з дітьми. Використання фольклору часто обмежується навчанням прислів'їв, потішок, загадок та прослуховуванням казок. Виникає

суперечність між потенційними можливостями використання форм фольклору для розвитку мовлення дошкільнят і недостатньою підготовленістю педагогів у використанні методик розвитку мовлення засобами фольклору. Це протиставлення вказує на виклик у контексті розвитку мовлення дітей дошкільного віку через використання фольклору. Творчий характер фольклору великий і може надати творчий стимул для розвитку кожної, навіть найменшої дитини. Наприклад, застосовуючи прислів'я і приказки у своєму мовленні (короткі вислови, які узагальнюють спостереження за навколишнім світом і висвітлюють правила поведінки та моральні норми), діти навчаються чітко, лаконічно та виразно висловлювати свої думки і почуття, використовуючи інтонацію для збагачення свого мовлення. Відгадування та вигадкування загадок впливає на різнобічність розвитку мовлення дітей. Вони сприяють формуванню образності мови.

За допомогою примовок, дражнилок діти можуть розвеселити, потішити, розсмішити однолітків.

За допомогою потішок та пестушок можна сприяти розвитку фонематичного слуху, оскільки вони використовують специфічні звукові комбінації, які повторюються декілька разів у різних темпах та з різною інтонацією.

Таким чином, надбання малих жанрів українського фольклору є достатньо великим задля застосування їх у процесі мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку й впровадження у процес занять в умовах ЗДО. Вважаємо, що представлене заняття має відповідати деяким особливостям.

Сучасне заняття повинно бути захопливим та приємним для дітей, наповненим ігровими елементами, включаючи гри-драматизацію, спрямоване на розвиток когнітивних навичок, а також на виховання моральних та естетичних якостей. Робота педагога на заняттях повинна поєднуватися з роботою поза заняттями, – тільки тоді діти зможуть засвоїти той великий об'єм знань і вмінь, який передбачений програмою. Тому заняття не є єдиною важливою формою, яка дозволяє комплексно вирішити всі завдання. Головна

вимога до сучасного заняття - максимальна розумова активність вихованців. Організувати навчання слід так, щоб діти якнайбільше діяли, міркували, відповідали [22].

У представлених заняттях для дітей старшої вікової групи нами було використано загадки – як засіб мовленнєвого розвитку та його вплив у системі народознавчих надбань. У процесі складання конспектів нами було поставлено освітні, розвиваючі та виховні завдання, й підібраний малий жанр українського фольклору – загадки в метю активації інтересу та мовленнєвої активності вихованців. Підібрані освітні завдання спрямовані на розвиток мовлення, мислення, цікавості до малих жанрів українського фольклору. Завдяки всьому вищеперерахованому дитина матиме здатність мовленнєво розвиватись. Все це, висвітлено в мовленнєвій компетентності, відповідно Базовому компоненту дошкільної освіти (2021 р.) [4].

3.2. Методичні рекомендації для вихователів з використання малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку вихованців

Розкриваючи це питання нами, було поставлено завдання розглянути найбільш важливі та актуальні методи для використання малих жанрів фольклору з метою формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку.

Наочні методи:

- розгляд картин зі знайомим дітям змістом;
- розгляд іграшок; опис картинок та іграшок.

- звичайно, передбачається слово педагога, яке спрямовує сприйняття дітей, пояснює та називає показуване. Джерелом, що визначає коло розмов, міркувань вихователя та дітей, є наочні прийоми чи явища [23].

Словесні методи:

- читання художніх творів;
- читання дитячого фольклору;
- розповідання без показу.

Особливості дітей дошкільного віку вимагають використання конкретних та наочних методів навчання, оскільки малюкам цього віку ще важко уявити абстрактні поняття. У всіх словесних методах навчання необхідно використовувати наочні прийоми, такі як показ предметів, використання іграшок та вивчення ілюстрацій. Це допомагає дітям легше розуміти та сприймати інформацію. Також важливо враховувати, що наочність може бути використана не лише для навчання, але й для розваги та відпочинку дітей.

Практичні методи:

- спрямовані на використання мовних умінь і навиків та його вдосконалення. Найчастіше практичні методи мають ігровий характер. Це дидактичні ігри, ігри-драматизації, інсценування, рухливі ігри зі словесним

супроводом. До практичних методів належать також різні види дитячої діяльності, які супроводжуються розмовою вихователя та дітей. Як бачимо, розподіл методів розвитку промови групи є дуже умовним, оскільки з-поміж них немає чіткої кордону [24].

Прийоми як елементи методу також діляться на словесні, наочні та ігрові.

Словесні прийоми: мовленнєвий зразок – правильна мовна діяльність вихователя. Зразок має бути доступним для повторення, наслідування. Він може використовуватися неодноразово, при необхідності, мовний зразок подається дітям чітко, голосно, неквапливо. Пояснення, вказівки необхідні усвідомленого сприйняття дітьми зразка, збільшення ролі дитячої самостійності [27].

Повторення - спеціальне, повторене використання одного й того ж мовного елемента (звуку, слова, фрази) з метою його запам'ятовування. Включає індивідуальне повторення дитиною, спільне повторення (разом із вихователем), а також колективне повторення - розкриття сутності будь-якого явища чи образу дії педагогом.

Словесна вправа багаторазове виконання дітьми певних мовних процесів для вироблення та вдосконалення мовних умінь і навичок.

Питання дітям – словесне звернення, потребує відповіді, завдання дитині, що передбачає використання наявних знань; словесне заохочення.

Наочні прийоми – показ картинки, іграшки, руху чи дії (у грі - драматизації, читанні вірша), і навіть демонстрація кінофільмів і діафільмів.

Ігрові прийоми – дія на вибір («Згадай казку, потішку, яка тобі подобається»). Яскравість, новизна атрибутів, цікавість сюжетів викликають інтерес дітей до мовного матеріалу. Обігрування різних предметів, іграшок, малюнків, наприклад Півник гуляє, шукає зерна, розгрібає землю. При цьому діти за словами педагога або наслідування роблять певні дії з іграшкою. Зміст ігрових дій педагог вигадує сам (наприклад, діти ховаються в будиночок, зроблений з долонь, відкривають парасольку, розсовуючи долоні). Під час

обігравання діти навчаються грати, уявляти, фантазувати [25].

Ігрові прийоми навчання застосовуємо усередині різних методів. У практиці з ознайомлення та використання малих форм фольклору з дітьми бажано використовувати найрізноманітніші методи та прийоми. Вибір залежить від того програмного змісту, який мають засвоїти діти, а також від їх індивідуальних особливостей.

Вважаємо, що використання малих жанрів українського фольклору є найбільш прийнятним методом розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Це пов'язано з наступними причинами:

1. Адаптація матеріалу. Якщо потрібно, варто адаптувати фольклорний матеріал до рівня розуміння вікової групи.
2. Інтерактивність. Варто залучати дітей до активного обговорення та інтерпретації фольклорних матеріалів. Задавати питання, спонукаючи дітей розмірковувати над змістом оповідань або відповідати на загадки.
3. Творчі завдання. Заохочувати дітей створювати власні творчі роботи на основі фольклорних зразків, такі як малюнки, вірші, ігри, музичні композиції тощо.
4. Зв'язок із реальним життям. Пояснювати, які цінності та моральні навички можна вивчити з фольклорних оповідань. Підкреслювати значення толерантності, доброти, справедливості та інших цінностей.
5. Обряди та традиції. Розповідати про різні обряди і традиції, пов'язані з малими жанрами українського фольклору. Вчити дітей розуміти їх історію та значення.
6. Музичний супровід. Якщо це можливо, додавати музичний супровід до фольклорних оповідей або пісень. Дитячі ансамблі, групи або музичні інструменти можуть допомогти створити атмосферу аутентичності.
7. Гра в рольові ігри. Варто організувати рольові ігри на основі фольклорних сюжетів. Це допоможе дітям відчувати себе частиною української культури та історії.
8. Дослідницький підхід. Заохочувати дітей досліджувати та вивчати

фольклор самостійно. Допомогати їм знаходити додаткову інформацію та матеріали для вивчення.

Таким чином, досягнення дошкільної педагогіки містять достатню кількість різних педагогічних методів з метою використання малих жанрів українського фольклору для мовленнєвого розвитку дошкільнят.

3.3. Пояснювальна записка до збірки конспектів занять з використанням малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку дошкільників

Шановні батьки та педагоги!

Ця пояснювальна записка призначена для того, щоб представити вам зміст та цільові завдання збірника конспектів занять «З використанням малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку дошкільників». Збірник розроблений з метою сприяти розвитку мовлення та культурної ідентичності дітей під час дошкільного виховання. Нижче ми надаємо короткий огляд змісту та основних ідей, які лежать в основі цього збірника.

Мета збірника:

- Розвиток мовлення та комунікативних навичок дошкільників.
- Підвищення інтересу дітей до української культурної спадщини та фольклору.
- Виховання патріотизму та гордості за свою національну спадщину.

Основні принципи:

1. Ігровий підхід: кожне заняття спрямоване на активну партисипацію дітей, використання ігор, рольових ситуацій та творчих завдань.
2. Інтерактивність: заняття сприяють взаємодії між дітьми, що сприяє розвитку комунікативних навичок.
3. Різноманітність жанрів: збірник включає конспекти занять на основі різних малих жанрів українського фольклору, включаючи загадки, прикмети, лічилки, народні казки, обрядові тексти тощо.
4. Адаптація до віку: заняття розроблені з урахуванням вікових особливостей дошкільників та поділяються на групи за віком.
5. Зв'язок з культурою: заняття сприяють вивченню та збереженню української культурної спадщини.

Як використовувати збірник:

Збірник містить докладні конспекти занять, які можуть бути використані в педагогічній роботі з дітьми. Вони включають початкову частину зі структурою заняття, список необхідних матеріалів та послідовність завдань. Педагоги можуть адаптувати ці конспекти до власних потреб та специфіки групи.

Взаємодія вихователя з дітьми під час проведення занять з цим збірником є важливим аспектом успішної реалізації освітнього процесу. Нижче подані деякі особливості взаємодії вихователя з дітьми під час проведення занять за цим збірником:

- **Творчий підхід та пояснення.** Вихователь повинен створити атмосферу тепла та заохочення до творчості. Пояснюючи завдання, важливо використовувати доступну дітям мову та підходити індивідуально до кожної дитини, стимулюючи її активність.
- **Стимулювання комунікації.** Заняття базуються на ігровому та інтерактивному підході, тому важливо створити можливості для взаємодії між дітьми. Вихователь може сприяти обговоренню та обміну ідеями, сприяючи розвитку комунікативних навичок.
- **Розвиток індивідуальних здібностей.** Важливо враховувати різницю в індивідуальних здібностях дітей. Вихователь повинен підтримувати кожну дитину в її розвитку, надаючи завдання та завдання, які враховують її потреби та можливості.
- **Формування позитивного ставлення до вивчення:** Спрямовуючи заняття на українську культурну спадщину, вихователь має можливість виробити в дітях позитивне ставлення до вивчення свого культурного спадку та розкрити їм красу українського фольклору.
- **Фасилітація групової роботи.** Заняття засновані на ідеї взаємодії, тому вихователь повинен бути фасилітатором групової роботи. Сприяючи взаємодії між дітьми, він створює умови для взаємодопомоги, взаємопідтримки, взаєморозуміння та колективного навчання однолітків.

- Пошук креативних підходів. Вихователь може заохочувати дітей до власного творчого вираження та використовувати інноваційні методи, щоб зробити заняття цікавим та захопливим.
- Організація вистав та презентацій. Завдання та ігри можна включити в організацію вистав чи презентацій, де діти матимуть можливість поділитися своїми творіннями та враженнями, не боячись розповідати вірші, загадки на святах, заняттях, розвиваючи навички публічного виступу.

Висновки до третього розділу

Отже, здійснивши аналіз особливостей впровадження малих жанрів українського фольклору з метою мовленнєвого розвитку ми дійшли ряду висновків.

По-перше, педагогічні засади використання малих жанрів українського фольклору в мовленнєвому розвитку вихованців: презентація аспектів роботи мають свої ознаки.

Педагоги досить рідко використовують різноманітні малі жанри українського фольклору для розвитку мовлення дітей. Зазвичай, вони обмежуються лише заучуванням прислів'їв, потішок, загадок та читанням казок. Проте в українському фольклорі та народній творчості таємничих обрядів і вражаючих образів, які можна використовувати для цікавих та непередбачуваних занять з розвитку мовлення дітей. Залучення цих менш відомих аспектів може надати унікальний та багатогранний характер урокам, збагачуючи досвід навчання та розширюючи горизонти дітей в мовленні та культурному сприйнятті. Виникає конфлікт між потенційними можливостями використання фольклору для розвитку мовлення дошкільнят та нестачею методичної підготовки педагогів у цьому напрямку.

Ця протиріччя свідчить про наявність визначеної неузгодженості у використанні фольклору для розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Творчий характер фольклору виявляється великим: для кожної, навіть найменшої дитини, він є стимулом для її творчого розвитку.

Нами було розроблено та представлено у збірнику конспектів занять для батьків та педагогів конспекти занять для дітей дошкільного віку з використанням малого фольклорного жанру з метою мовленнєвого розвитку вихованців та з урахуванням психологічних й фізіологічних особливостей окресленої нами вікової групи.

Нами було узагальнено найбільш доречні, сучасні та доступні для дітей педагогічні методи з метою впровадження малих жанрів українського фольклору для мовленнєвого розвитку дошкільників.

ВИСНОВКИ

У нашому науковому дослідженні ми провели обґрунтування того, як малі жанри українського фольклору здійснюють вплив на мовленнєвий розвиток дошкільного віку. Наш аналіз дозволяє висвітлити унікальні аспекти ролі цих жанрів у формуванні мовленнєвих навичок дітей та визначити їх важливість у контексті розвитку мовленнєвого потенціалу малят.

Ми провели аналіз сучасних наукових досліджень, зосереджених на темі нашого власного дослідження, і визначили, що обрана нами проблема чітко визначена та обґрунтована в наукових працях у галузі психології та педагогіки. Зробивши огляд літератури, ми прийшли до висновку, що обрана проблематика привертає увагу як висококваліфікованих психолого-педагогічних дослідників, так і фахівців з лінгводидактики.

Вивчивши особливості мовленнєвого розвитку у дошкільному віці, прийшли до висновку, що цей аспект стає ключовим завданням дошкільної освіти. Мовлення, як значущий етап у становленні дітей, відкриває їм можливість освоєння культурно-історичного досвіду свого народу. Промова важливо впливає на когнітивний розвиток та формує внутрішній світ дитини, визначаючи її сприйняття оточуючого середовища. Зазначено, що втрачені можливості у цьому напрямі важко відновити, підкреслюючи важливість своєчасного мовленнєвого розвитку. Він передбачає формування інтересу, чутливості та пристрасті до рідної мови, а також навичок точного вживання її в залежності від ситуацій і контексту спілкування.

Нами було обґрунтовано загальні характеристики фольклору. Встановлено, що фольклор є частиною національної духовної культури, саме він здійснює розвиток у межах різних соціальних і демократичних елементів, у вигляді нього проявляється спільність і патріотичність української нації. Він є виразником загальних поглядів та ідеалів, а також важливих життєвих питань, виражаючи національну свідомість. У рамках фольклору на повсякденному рівні осмислюються вічні філософські проблеми добра і зла, буття та небуття. Що дозволяє позначити зв'язок українського фольклору із

філософією. Фольклор також можна позначити як, систему життєвих поглядів і установок, в яких висловлювалися такі глобальні проблеми буття соціуму, як: першопричина і перша матерія, буття і небуття.

Нами було визначено особливості малих жанрів українського фольклору, в ході чого ми встановили, що малі жанри фольклору – це невеликі за обсягом твори усної народної творчості, які мають усну форму поширення, особливу художню форму та колективність творення. Основними ознаками, що характеризують фольклорні твори, вважають усну форму їхнього поширення, колективність створення та особливу художню форму. Virізняють такі малі фольклорні жанри як: дражнилки, загадки, колискові, пісеньки, прислів'я і приказки, потішки, прислів'я та заклички, приказки, скоромовки, страшилки, лічилки, жарти та примовки.

Нами було досліджено педагогічні засади використання малих жанрів українського фольклору. Ми зрозуміли, що народна мудрість, відбита у фольклорі, складає неминуще духовно-моральне та естетичне багатство, яке передається від старшого покоління новим громадянам нашої країни. Фольклор включає твори, що містять основні уявлення про працю, звичаї, сімейні традиції, доброту, дружбу. Фольклорні твори дають цінні знання народ і передусім про людину. Використання фольклору у дитсадку, та був під час уроків у початковій школі виховує у дітей патріотичний початок, розвиває мовлення, роблячи його чіткішим, виразним, грамотним.

Нами було визначено роль використання малих жанрів українського фольклору у закладі дошкільної освіти. Ми встановили, що малі фольклорні жанри допомагають педагогу у розвитку мовлення вихованців. Звертаючись до почуттів дитини, дитячий фольклор стимулює дошкільника до неодноразового повторення текстів, спонукає чітко і правильно вимовляти звуки, наслідувати інтонування вихователя.

У практичній частині нашого дослідження ми розробили конспект занять з використанням малих жанрів українського фольклору з метою мовленнєвого розвитку дошкільників та запропонували методичні

рекомендації для педагогів дошкільних установ з впровадження малих жанрів українського фольклору у напрямку мовленнєвого розвитку дошкільників відповідно психофізіологічних особливостей дошкільного вікового періоду та провідних психолого-педагогічних засад.

Отже, вважаємо, що усі поставлені нами завдання нашої кваліфікаційної роботи є цілком виконані. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у продовженні пізнання та вивчення особливостей застосування малих жанрів українського фольклору у напрямку мовленнєвого розвитку вихованців закладів дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєва М., Яшина В. Методика розвитку мови і навчання рідної мови дошкільнят. Київ: Академія, 2000. 400с.
2. Алексєєва М., Яшина В. Мовленнєвий розвиток дошкільників. Київ: Академія. 1999. 159с.
3. Бабич О., Вашак О. Особливості використання малих фольклорних жанрів у вихованні дітей молодшого дошкільного віку. Особливості використання малих фольклорних жанрів у вихованні дітей молодшого дошкільного віку. Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіт : зб. наук. Праць / [за заг. ред. / О. А. Федій, відпов. ред. Н. В. Ковалевська]. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. Вип. 3. С. 36-47.
4. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. Практика управління дошкільним закладом. URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876> (дата звернення: 22. 01. 2023).
5. Богущ А. Українське народознавство в дошкільному закладі : навчальний посібник. К. : Вища шк., 1994. 398 с.
6. Бойко М. Основи дошкільної педагогіки та психології: підр. для студентів пед. університетів. Київ: Освіта, 2002. С. 384.
7. Виховання дітей у старшій групі дитячого садка. Упоряд Лямина Г. Київ: Просвітництво, 1984. 370с.
8. Волкова Н. Педагогіка. URL:<https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/volkova.Pdf> (дата звернення: 22. 01. 2023).
9. Гавриш Н. Використання малих фольклорних форм. Дошкільне виховання. 1991. № 9. С. 16-20.
10. Грейліх О. Психологічні особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. URL:<http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i16/11.pdf> (дата звернення: 22. 01. 2023).

11. Дитячий музичний фольклор. Українська музична енциклопедія. Т. 1: Гол. редкол. Скрипник Г. Київ : ІМФЕ НАНУ, 2006. С. 615-619/
12. Дитячий фольклор. Звичаї і традиції рідного краю. На урок. URL: <https://naurok.com.ua/materiali-doslidzhennya-dityachiy-folklor-zvicha-i-tradici-ridnogo-krayu-66118.html> (дата звернення: 22.01. 2023).
13. Дитячий фольклор. Мала сторінка. URL: <https://mala.storinka.org/%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%8%D1%87%D0%B8%D0%B9%D1%84%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D1%80.html> (дата звернення: 22.01. 2023).
14. Дуткевич Т. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
15. Етнопедagogіка. Народна педагогіка. Навчальні матеріали онлайн. URL: https://pidru4niki.com/15970122/pedagogika/etnopedagogika_narodna_pedagogika (дата звернення: 22.01.2023).
16. Жайворонок В. Знаки української етнокультури. Словник-довідник. Київ: Довіра. 2006. 703 с.
17. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень. Мовознавство. № 5. 2001. С. 48–63.
18. Загадки та приказки для дітей: збірник. упорядник Павлова А. Київ: Веселка, 2008.
19. Заняття з розвитку мовлення в дитячому садку. Програма і конспект. Під ред. Ушакової О. Київ: Досконалість, 2001. 368с.
20. Іншакова І. Ознаки та особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Інноваційна педагогіка. Випуск 57, т. 2. 2023. С. 217-220
21. Когутяк Н., Мицько В., Сидорик Ю. Дитяча психологія з практикумом. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни. Івано- Франківськ. 2020. 124 с.
22. Котломанітова Г. Соціально-педагогічний потенціал малих жанрів українського дитячого фольклору. Освітологічний дискурс, 135-145, 2014.

23. Котломанітова Г. Український дитячий фольклор як засіб формування партнерської взаємодії дітей. Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. 2016. № 12. С. 81-87.

24. Литвинова Г. «Загадка і приказка як засіб виховання у дошкільних навчальних закладах.» Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. (171). 2010. 32-36.

25. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2. Авт.-уклад. Ковалів Ю. К: ВЦ «Академія», 2007. 624 с.

26. Лисенко Н. Сучасне дошкілля України: полікультурний простір етнопедагогічної освіти дітей. Педагогічний дискурс. 2008. Вип. 3.

27. Лозко Г. Українське народознавство Дитячий фольклор як складова частина етнопедагогіки. Підручники для студентів. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/33943-dityachiy-folklor-yak-skladova-chastina-etnopedagogki.html> (дата звернення: 22.01.2023).

28. Мазоха Д. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005.

29. Мельниченко Н. «Загадка та приказка як засоби підвищення мовленнєвої компетентності учнів молодшого шкільного віку.» Педагогіка і психологія, (48), 2016. 41-45.

30. Омелянко В. Теорія та методика виховання. Навчальний посібник. URL: https://pidru4niki.com/1584072014969/pedagogika/teoriya_i_metodika_vihovannya (дата звернення: 22.01.2023).

31. Опанасюк О. «Застосування загадок та приказок у дошкільному навчанні.» Педагогічний альманах, (27), 2014. 123-128.

32. Пашков В. Українська етнопедагогіка і питання національного виховання. Педагогічний дискурс. 2012.

33. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник К.: Академвидав, 2013. 464 с.

34. Петрук Л. Дитячий фольклор як засіб морально-естетичного виховання дошкільників. Інноватика у вихованні. 2018. Вип. 7(1). С. 195-203

35. Поняття про основні жанри фольклору, їх роль і місце в духовному житті народу. Українська література. URL: <https://ukrlit.net/item/687.html> (дата звернення: 23.01.2023).
36. Рибникова М. Загадка, її життя і природа. Українська народна поетична творчість. Хрестоматія по фольклористиці. Київ: Вища школа, 1986. С.176-185.
37. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку. Методика розвитку мовлення дітей раннього віку. URL: https://sites.google.com/site/rozvutok_movlennya3/ (дата звернення: 22.01.2023).
38. Сердега Р. Конспект лекцій зі спецкурсу «Українська лінгвофольклористика» Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 228 с.
39. Сучасне заняття: вимоги, перспективи. ДНЗ 28. https://nezabudka.vn.ua/index.php/2012-02-28-23-40-23/sensorne_vykhovannia-doshkilniat/200-suchasne-zaniattia-vymohy_perspektyvy#:~:text= (дата звернення: 22. 01. 2023).
40. Сягровська І. Усна народна творчість, дитячий фольклор – джерела розвитку української етнопедагогіки. Етнокультурний компонент освітньо-виховних систем Полісся. Збірник наукових праць молодих дослідників –Житомир: Вид-во ЖДУ, 2009. С.119-121.
41. Фольклор. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D1%80> (дата звернення: 23.01.2023).
42. Хрестоматія з етнопедагогіки: навч. посібник. Київ. 2013. С. 416.
43. Черевченко В. Історія та методологія дослідження дитячого фольклору. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/10056/1/Dyt.folkl.Cherevchenko%20V.pdf> (дата звернення: 22.01. 2023).